

Viborg!

Viborg och viburgensare av olika slag har varit på tapeten under den senaste veckan. Inte minst på grund av att vi förra lördagen uppmärksammade 70-årsminnet av Vinterkrigets fredsslut. En och annan helsingforsare började dock sin Viborgsvecka redan dagen innan. Närmare bestämt på ett välbesökt seminarium på Vetenskapernas hus om författaren och diplomaten Göran Stenius (1909–2000), vars hela livsgärning bar spår av barn- och ungdomsåren i Viborg. Arrangörerna bad mig tala på finska, vilket jag även gärna gjorde som en markering av att Stenius var en tidig och konsekvent talesman för en tolerant och levande tvåspråkighet.

I förrgår hade jag äran att hålla ett anförande för Handelsgillet i Viborg, som av förekommen anledning har verkat i huvudstaden sedan andra världskriget. Efter tre bekanta snapsvisor klämde det östfinska sällskapet till med ytterligare tre melodiosa bordssånger, som var helt okända för en obildad nylänning.

Men innan vi kommit så långt hade professorn kåserat ett och annat om självständighetstidens Viborg. Ett ofta bortglömt faktum är att landets smått överraskande uppnådda statliga suveränitet inte alls i alla avseenden var en välsignelse för Viborg. Den nya regimen i Ryssland stängde snabbt sina gränser och marknader för yttvärlden. Detta drabbade inte minst Viborg med omnejd, som redan på 1700-talet hade kopplats upp ekonomiskt till den rasande snabbt växande Nevastaden.

Det oaktat var 1920- och 1930-talen en sista guldålder för Viborg. Stadens befolkning och resurser ökade stadigt på grund av inkorporeringar av omgärdande landskommuner och den allmänt gynnsamma utvecklingen i landets ekonomi. Och trots att både Tammerfors och Åbo under dessa årtionden expanderade snabbare var Viborg med sina 86 000 invånare år 1938 alltså Finlands andra största stad. Enligt befolkningsregistret var tre procent av invånarna svenskspråkiga och ytterligare tre procent endera rysk- eller tyskspråkiga.

Många känner säkert till Viborgs vackra stadsbibliotek i funkisstil ritat av Alvar Aalto som togs i bruk 1935. Betydligt färre vet i dag att stadens store arkitekt under dessa årtionden var dess egne son Otto-Ivar Meurman (1890–1994!), som utarbetade en dynamisk generalplan som skyddade den medeltida stadskärnan utan att ignorera de moderna förstäder och trafikens behov.

Under andra hälften av 1920-talet inleddes på Meurmans initiativ en systematisk dokumentering av Viborgs äldre byggnadsskick. I slutet av 1930-talet hade man mätt och fotograferat i stort sett alla medeltida byggnader, torg och gatumiljöer i staden. Självklart kunde ingen då ana att staden under följande fem år hela tre gånger skulle drabbas av intensiva krigshandlingar som tillintetgjorde många medeltida miljöer i staden.

Till all lycka har lärare och studenter vid Tammerfors yrkeshögskola på basen av denna dokumentering sedan 2003 byggt upp en digital version av 1939 års Viborg. Prestationen är stortartad och finns fritt tillgänglig på nätet under sökordet VirtuaaliViipuri.

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 17.3.2010